

משתגעין ומתלהטין בתורת האור החיים הקדוש

פרשת שלח

פנינים מיוחדים מפרשנים
ומתורגמים על פי דברי רבינו

פניני חיים

בש"ם בצלאל - לע"ה הרה"ח משה שמואל ב"ר בצלאל ז"ל

מוסר חיים לקח מהפרשה במשנת רבינו

רשמי"ם ראש - לזכות ידידנו הרה"ח רבי יהודה בן שרה מרים הי"ו וזו"ס

הליכת המרגלים עם כוונה שלא לשם מצווה

וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן וְאֶל כָּל עֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מִדְבַּר פָּאֶרָן קְדֻשָּׁה וַיֹּשִׁיבוּ אֹתָם דָּבָר וְאָתָּה כָּל הָעֵדָה וַיֵּיָאֻמוּ אֶת פְּרִי הָאָרֶץ (יג כו).

רבינו הקדוש מעלה שאלה עצומה: הרי יש לנו הבטחה מפורשת בדברי חז"ל 'שלוחי מצווה אינם נזוקים'. והם הלא נשלחו על ידי ציווי משה רבינו לרגל את הארץ, ואיך זה שלא הגינה עליהם המצווה, והגיעו לאן שהגיעו לדבר בגנות ארץ ישראל.

כתשובה לכך, מביא רבינו את דברי הגמרא הדורשת על הכתוב "וילכו ויבואו" - שכמו שהם באו מארץ ישראל בעצה וכוונה רעה, כך גם הלכו לארץ ישראל, שכבר מתחילת דרכם הלכו בכוונה רעה. וממילא אינם שלוחי מצווה, כי מתחילה הלכו ל'דבר עבירה'.

בנוסף, מביא רבינו לשאלת הגמרא במסכת סוטה, איך הגיעו 'דואג ואחיתופל' לאן שהגיעו, ומדוע לא הגינה עליהם התורה שהם למדו, מיצר הרע. ובגמרא נאמר שם, 'טינא היתה בלבם'. ומפרש רבינו, שכוונת הגמרא על כך שלא עסקו בתורה לשמה. ומזה לומד רבינו גם על המרגלים, שכוונתם לא היתה רצויה ושלמה.

כרעיון זה, כותב רבינו בפרשת בחוקותי, שלמרות שמותר ללמוד על מנת להתכבד, מכל מקום, אין תורה זו מצילה מיצר הרע. וזה לשון קדשו: והגם שאמרו שמותר ללמוד על מנת להתכבד, לא שיש רצון הבורא בלימוד זה, אלא לתכלית היוצא ממנו שיבא ללמוד לשמה, ותורה זו אין בסגולתה להציל מיצר הרע בבא עבירה לידו.

עוד כותב רבינו בפרשתנו:

וּבְדֶרֶךְ רֶמֶז יִתְבָּאֵר אוֹמְרוֹ, וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ, עַל דֶּרֶךְ אוֹמְרָם ז"ל בְּעֵלֵי הַסֹּד (סוטה ג). כִּי אָדָם גָּדוֹל כְּשִׁיזְדַּמֵּן לְפָנָיו עֲבָרָה וַיֵּגֶשׁ לַעֲשׂוֹת, פּוֹרְחַת מִמֶּנּוּ נִפְשׁוֹ הֶרְמָה וְנִכְנָסָת בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת וְאֵז יִקְרַב לַעֲשׂוֹתָהּ, וְלִצַּד שֶׁהַפְּתוּבִים מַעֲדִים שֶׁהָאֲנָשִׁים הַהֵמָּה נִשְׁאִי יִשְׂרָאֵל וְגִדּוּלֵי הַנֶּפֶשׁ, לְזֶה הָעֵיד הַכָּתוּב כִּי בִשְׁעַת מַעֲשֵׂה הָרַע כְּשֶׁבָאוּ לְמֹשֶׁה לְדַבֵּר דְּבָרֵי רָשָׁע "הֲלֹכִי", פְּרוּשׁ, פְּרוּחוֹ מֵהֶם אוֹרוֹת הַקְּדוּשׁוֹת מִנְשָׁמָתָם, וְאֵז "וַיָּבֹאוּ".

כלומר: אדם גדול וצדיק שיש לו נשמה גדולה, אם חס ושלום היצר הרע הצליח לפתותו לעשות עבירה, הנשמה שבקרב פורחת ממנו כדי שלא תיפגם, ונכנסת במקומה 'רוח שטות' שהיא נותנת לו האפשרות לעשות את עבירה.

רבינו מוצא רמז לזה בפסוק שנאמר אצל המרגלים "וילכו ויבואו" - שכשהם באו לספר רעה על ארץ ישראל, הלכו ופרחו מהם האורות הקדושים שהיו בנשמתם, ונכנסה בהם רוח שטות.

ובפרשת שמיני מבאר רבינו הקדוש, איך יתכן שהנפש החוטאת בעבירה, תתכפר בהקרבת בהמה. והלא ה' יתברך מלך במשפט יעמיד ארץ, ומדוע שחיטת והקרבת הקרבן תועיל לכפרתו.

אלא, דבשעה שהאדם עובר עבירה, איננו בגדר 'אדם', כיון שנכנסה בו רוח שטות, ובשעת החטא נחשב לבהמה שאין בה דעת, והוא בגדר 'שוטה'. וכשחוזר בתשובה עולה ממדרגת 'בהמה' למדרגת 'אדם'.

וכיון דעל פי משפט אין ראוי לחייב ולהרוג אדם על מעשי בהמה, לכן יביא בהמה על חטאו שהיה אז במדרגת הזו, ובמחשבה שראוי לעשות לו כדוגמת הבהמה, על ידי זה תעלה ותתקן בחינת הרוח בשורשה.

שִׁלַּח לָךְ אֲנָשִׁים וַיֵּתְרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן (יג ב).

הקשה רבינו, כיון שהיו צדיקים בשעת השליחות, וכנאמר בתורה שהם היו אנשים חשובים ונשיאי ישראל, איך באו אחר כך למצב כזה. ומתרץ רבינו, דכיון שכוונת כלל ישראל בשליחות היתה לרעה, אז קיבלו המרגלים הצדיקים את התכונות הרעים שלהם, דכיון דשלוחו של אדם כמותו, הוא מקבל ממנו גם התכונות רעות, כי השליחות 'תפעיל פועל הרע בשליח' ויחזור להיות שלוחו של אדם כמותו, ויליד בו תכונה רעה, מה שלא היתה בו קודם. ולזה הגם שהיו צדיקים, כשהתחילו ללכת כדי לרגל, נולד בהם תכונה רעה מכח המשלחים ויעצו להדיח.

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁיעַ בֶּן נֹון וְהוֹשִׁיעַ (יג טז).

אמרו חז"ל דמשה רבינו ביקש ואמר "ה-ה יושיע מעצת מרגלים". והקשה רבינו, מדוע הוצרך לשנות שמו ולהוסיף יו"ד, והרי היה יכול להתפלל עליו בלא שינוי השם, ומתרץ: א. שהוסיף לו אות יו"ד שמרמז שיוכל להילחם נגד העשרה מרגלים. ב. שזה מרמז שניתוסף לזכותו כל המצוות ומעשים טובים שעשו העשרה המרגלים, וכמו שאמרו חז"ל (חגיגה טו, א) שאם האדם זוכה, נוטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן.

וַעֲתָה יִגְדַּל נָא כֹחַ אֲדֹנִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר (יד יז).

קשה, מה הכוונה 'ועתה', ועוד יש לדקדק, במה שאמר משה "גדל" כח ה', ובאזיה דברי יתגדל כח ה' במה שלא היה עד עתה. ויש לפרש, על פי מה שאמרו חז"ל, אין 'ועתה' אלא לשון תשובה, וביקש משה מלפני ה' שיקבל תשובתם של ישראל, ועל ידי זה יתגדל ביותר שמו של הקב"ה. לפי שביותר מתקדש שמו בעולם כשמטיבים הרשעים את דרכיהם, וכמו שאמרו חז"ל, במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד.

וַעֲבָדִי כָּלֵב עֲקָב הֵיטָה רוּחַ אַחֲרַת עֲמֹ (יד כד).

קשה, למה הזכיר רק את כלב ולא את יהושע בן נון, אף שגם הוא לא הלך בעצת המרגלים. ועוד קשה, מה הכוונה "רוח אחרת היתה עמו". ויש לפרש, דיהושע בן נון ניצל מעצת המרגלים, על ידי תפילתו של משה רבינו, שהצילתו מהיצר הרע וכוחותיו לבל יטעו אותו, "ויש כוח ביד הצדיקים גם לבחינה זו, בסוד צדיק מושל ביראת ה'". אבל כלב, שמשה רבינו לא התפלל עליו, והיתה לו "רוח אחרת" שהוא היצר הרע שרצה למונעו מדרך הטוב, ופעמה בו הרוח הרעה שיחטא, ועם כל זה נתגבר והלך להשתטח על קברי אבות וניצל, ומילא אחרי רצונו של השם יתברך, לכן זכה כלב שיקרא עבד ה' כמשה רבינו עליו השלום.

ביאור לשון חז"ל 'יהב ביה עיניה' לפי דברי רבינו

מצוה ללוות את היוצאים לדרך

וישלח אתם וגו'. שיודיע הפתוב שיעשה להם ליונה, וינתן הפתוב טעם הליונה ואמר, "לתור" וגו', שהצרכנו לשמירה לפי שהלכנו לדרך סכנה (יג יז).

מבואר בדברי רבינו, דמשה ליוה את המרגלים כדי לקיים מצות לווה, ולפי"ז יש להוכיח דגם כשרבים הולכים ואינו הולך יחיד, יש מצוה ללוותם בדרך, וכן מוכח ממש"כ רבינו לעיל בפרשת בשלח (שמות יג, יז), דפרעה עשה להם לווה לכלל ישראל, והיה לו קצת שכן מצוה על זה.

והנה יש להעיר רש"י במס' סוטה (מה, ב) דאמרין התם, שמה שנאמר בפרשת עגלה ערופה, דבי"ד מעידים "ועינינו לא ראו" הכוונה, דלא ראינוהו והנחנוהו, ופירש"י: לא ראינוהו והנחנוהו, **יחיד בלא חבורה**, ע"כ. ומשמע דמצות לווה היינו דוקא כשהולך יחיד. ובמהרש"א (שם) כתב, דעיקר מצות לווה היא כשהולך יחיד במקום סכנה, שכל הדרכים בחזקת סכנה, ומ"מ גם בעיר וגם כשאנו הולך יחיד נמי שייך לווה, והוא ודאי **דבר סגולי** שהמתלווה ניצול מהיזק הבא לידו, יעו"ש. ומוכח להדיא, דעיקר החיוב הוא רק כשהולך יחיד, אלא דגם כשאנו הולך יחיד, מצוה איכא. וכן מבואר מדברי המהר"ל בספרו נתיבות עולם (נתיב גמ"ח פ"ה) והו"ד בספר הבית (סי' לג הערה עד), דעיקר החיוב הוא רק כשהולך יחיד. ואין ליישב בזה דברי רבינו, שלא נתכוין לחיוב לווה אלא למצוה, שהרי מדגיש בדבריו 'שכן משפט הלווה', משמע שדבריו אמורים מעיקר חובת הלווה.

אמנם צ"ע דלכאורה **המהרש"א** סותר את משנתו, דשם בסוטה (מו, ב) על מאמר הגמרא 'אמר רבי יוחנן משום רבי מאיר, כל שאינו מלוה ומתלווה, כאילו שופך דמים', כתב המהרש"א: ויש לפרש דה"ק כל שאינו מלוה אף על פי **שמתלווה האורח בלא לווה** וכו', מ"מ המלוה כאילו שופך דמים, ע"כ. ומבואר דאפי' כשאנו הולך יחיד, יש חיוב לווה מעיקר הדין. ושו"ר בספר **אהלך באמיתך** (פ"ז הערה כ') שעורר קצת בזה.

ועיין **בערוך השולחן** (חו"מ סי' תכו ס"ב) שכתב, דבזמנינו אין נוהגין ללוות, משום שאין הולכין בדרך ברגל אלא נוסעים בקרון ואינו נוסע לבדו. וכע"ז כתב בספר **עמק ברכה** (גמ"ח שבגופו אות ד) בשם מרן **החזון איש** זצ"ל דאפשר דאין חיוב לווה אלא למי שהולך בדרך יחיד, ולכן כהיום שנוסעים הרבה ביחד נעשה כל אחד מלווה לחבירו ואין חיוב ללוות יעו"ש.

ובשו"ת **בצל החכמה** (ח"ד סי' ל"ד) הקשה על דברי הערוה"ש, מהא דאיתא בגמ' (סוטה מו, ב): ואמר רבי יהושע בן לוי, בשביל ארבעה פסיעות שליוה פרעה לאברהם, שנאמר "ויצו עליו פרעה אנשים" וגו' נשתעבד בבניו ארבע מאות שנה וכו', ע"כ. והרי מקרא מלא דיבר הכתוב (בראשית יב, כ) "ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו", הרי שלא הלך אברהם לבדו, אלא היו עמו אשתו ועבדיו ושפחות, ואפ"ה היה בזה מצות לווה. וכן מוכיח מדברי **הזהר** (וירא, קה, א) דאברהם אבינו עשה לווה עבור המלאכים, משום שנהג בהם כמו שהיה נוהג עם אורחים שהם אנשים. הרי מבואר שכן היה רגיל אברהם אבינו ללוות גם לאנשים הרבה ולא ליחיד בלבד, דאל"כ לא היה מלווה להמלאכים גם אם היו אנשים כיון ששלשה היו. וכן הוכיח מכמה מקומות בדברי חז"ל, דגם כשרבים יוצאים לדרך יש מצוה ללוותם, יעו"ש.

ובספר **'הבית'** (סי' לג הערה עד) כתב ליישב את דברי הפוסקים הנ"ל, שאף שכתבו דליכא חיובא כשרבים הולכים, מכל מקום הם מודים ד**מצוה קצת** איכא. וגם בבצל החכמה (שם) מסיק, דעיקר מצות לווה אינה אלא ליחיד היוצא לדרך, אבל קצת מצוה יש גם במלווה לרבים ומקבל עליה שכן.

ואפשר, דגם רבינו ס"ל כדעת המהרש"א והמפרשים הנ"ל דליכא חיובא ללוות היכא דאינו הולך יחיד, ודברי רבינו הם רק במקום הדולכים **לדרך סכנה**, דאז **בעינן אפי' ברבים לשמירה יתירה**, והלווה הוא דבר סגולי שמועיל שלא ינזקו. ואכן שני המקומות שבהם דיבר רבינו, הם מקום סכנה, דהיינו כאן בענין המרגלים שהלכו במקום סכנה, וכמו"כ בהליכת ישראל במדבר היה מקום סכנה. אבל באופן שהולכים לדרך שאינו מקום סכנה, הגם דכל הדרכים הם **'בחזקת' סכנה**, מ"מ ליכא חיובא ללוות כשאנו הולך יחיד. ובהו"ג גם הסתירה בדברי המהרש"א הנ"ל, ד"ל דבאמת בסתמא ליכא חיובא ללוות כשאנו הולך לבדו, ומה שמבואר במהרש"א (שם מו, ב) דאפי' כשאנו הולך יחיד, יש חיוב לווה מעיקר הדין, היינו כשהולכים למקום סכנה, וכמו שמוכח בדבריו.

וראה מה שהביא **החפץ חיים** בספרו אהבת חסד (פרק ב) בשם **העיון יעקב** (סוטה שם ד"ה כל) דהטעם דבזמנינו מקילין ללוות רק עד ד' אמות, כיון דעיקר הלווה הוא כדי להראות למתלווה **הדרך אשר ילך בה**, ועכשיו כל הדרכים מיושבים וגם הם מסומנים שיוכל לכון הדרך אשר רוצה לילך בה, ולכן **סגי בד' אמות**. וכתב ע"ז החפץ חיים, דדברי העיון יעקב לא נאמרו רק **להמליץ זכות** על העולם שאינם זכאים ללכת עד תחום שבת או פרסה, אבל חלילה לפטור עצמו ממצות לווה לגמרי, כי מהגמ' משמע שהוא דבר סגולי להמתלווה שלא יארע לו אסון בדרך, וגם ע"י הלווה נגמר המצוה בשלימות, כי **אשל ר"ת אכילה, שתיה, לווה**, ובפרט כשיש תועלת להורות הדרך, יש חיוב גדול בזה. וכע"ז כתב **הגר"ח פאלאג'י** בספר כף החיים (סי' ז"ב) דמאברהם אבינו למדנו, דאף דמטרת הלווה הוא שלא ינזק, מ"מ גם במקום שאין שום חשש נזק צריך ללוות, כיון **דהשכינה הולכת עם האורח**, ולכן לא יחוש על כבודו יעו"ש. ועכ"פ נמצאנו למדים דס"ל להדיא, דגם היכא דליכא כלל חשש היקא מצד סכנת הדרכים, אעפ"כ איכא מצוה ללוות.

ואתם אל וגו'. אמרו ז"ל, פי כל נכרא יש בו ניצוץ קדוש, ואפלו בנבראים בלתי טהורים, ונהאנשים הרשעים, וגם כס"מ הרשע, אין מהם שאין בו חלק החיניני שהוא בחינת הטוב, שהוא דבר המעמיד שואלתו לא יתקין כל דבר, ונהפוך ניצוץ החיניני ממקומו יתבטל ויאבד כל הבנין. גם אמרו (שער הגלגלים פ"ח), פי בחינת הקדושה בטבעה להמשיך מינה פאבן השואבת, ובהו תשפיל להבין מאמרם ז"ל (שבת לד.) ש'אמרו יתבי ביה עיניה ונעשה גל של עצמות, ונהו (יד ט).

רבינו מבאר מה שאמרו חז"ל 'יהיב ביה עיניה', שגם באנשים הרשעים, יש בהם ניצוץ קדוש המחיה אותם, ובהיפרד ניצוץ זה מהם יתבטל קיומם. והצדיקים יש בהם כח להוציא מהם הניצוץ ההוא, כי בחינת הקדושה בטבעה להמשיך מינה, וזה הכוונה 'יהיב ביה עיניה', שנתכוין להוציא ממנו הניצוץ הקדוש, וממילא נתבטל כל קיומו, ונעשה גל של עצמות. הגר"ק אדמו"ר **בעל 'פני מנחם' מגור זצ"ל**, העיר מהרבה מקומות בש"ס, שהשתמשו חז"ל בביטוי 'יהיב ביה עיניה', שלכאורה אינם מובנים לפי ביאורו של רבינו, וכדלהלן:

א. הרי מצינו גם על צדיקים וטובים שיהיו רבנן בהו עינייהו, כמוכא בבבא בתרא (יד, א) ברב אחא בר יעקב דכתב חד ספר תורה ואתרמי ליה אורכה כהקיפה, **ויהיב ביה רבנן עינייהו ונח נפשיה**. [שהכותב ספר תורה, לכתחילה עליו להקיף שהקיפו של הספר כאשר הוא גלול יהיה נוהו לגובהו של הספר מלמעלה למטה. אך דבר זה קשה לעשותו והרבה לא הצליחו בכך, ורב אחא בר יעקב כתב ספר תורה אחד והוזמן לו שארכו והקיפו היו שוים, ונתנו חכמים עיניהם עליו על שהצליח בפעם אחת לכתוב באופן שארכו והקיפו שוים]. ושם לא שייך לפרש כביאורו של רבינו.

ותירץ, דשמא גם במעשים אלו צריך לומר דהוי כהוצאת הניצוץ"ק מהם, דכל מין מושך את מינו, וכיון **שנדבקו הניצוץ"ק של רבנן זה בזה** אולי לא היה לו יותר מה לתקן, כי נתקן על ידי חבריו החכמים ונתעלה מעלה מעלה, ועי"ז נסתלק מן העולם.

[וראה עוד **בחזון איש** (חו"מ עמוד רנה לקוטים ב"ב סימן כא) וז"ל: 'הבו ביה רבנן עינייהו ונח נפשיה', **מסודות הבריאה**, כי האדם במחשבתו הוא מניע גורמים נסתרים בעולם המעשה, ומחשבתו הקלה תוכל לשמש גורם להרס ולחרבן של גשמים מוצקים וכו', ובשעה שבני אדם מתפעלים על מציאות מוצלחה, מעמידים את מציאות זו בסכנה. ומכל מקום, הכל בידי שמים, וכל שלא נגזר עליו בדין שמים לאבדן, הדבר ניצל. אבל, כשנגזר הדבר לאבדן, מתגלגל הדבר לפעמים לאבדן על ידי שימת עין תמהון על הדבר ועל ידי זה הוא כלה וכו'. ויתכן דכל שהאדם במעלה יתירה, כל סגולותיו ובחינותיו יתירות, ועינו יותר פועלת. והיינו דאמר, 'הבו ביה רבנן עינייהו', ע"כ].

ב. מצינו עונש עניות ע"י שנתנו עיניהם, כמוכא בחגיגה (ה, ב) דיהיב רבנן עינייהו ברבא, ואז שלחו מבית המלך ולקחו את כל ממונו. וכן בעוד מקומות מובא דכל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או **עוני**, במועד קטן (יז, ב), חגיגה (ה, ב), נדרים (ז, ב), סוטה (מו, ב). ולדברי רבינו, תמוה מה שייך עוני להוצאת הניצוץ"ק.

ותירץ הפני מנחם זצ"ל בשני אופנים: **א.** יש לפרש, על דרך דאיתא בנדרים (ז, ב) שיש להוכיח שעניות שקולה כמיתה, מהא דתניא, כל מקום שנתנו בו חכמים עיניהם לרעה, או מיתה או עוני. והיינו שהם שוים ממש. ואכתי צ"ע קצת. **ב.** דענין כל מקום שנתנו בו חכמים עיניהם וכו', הוא שעל ידי שנתנו חכמים עיניהם ונדבקו הניצוץ"ק בהם, נתעלה מעלה מעלה, וממילא נהיה קטרוג מצד מדת הדין, ולפיכך היה עונש מיתה או עוני, דעניות כמיתה.

ג. מצינו בכמה מקומות דיהבו רבנן עינייהו במעשים ומידות טובות **בלא עונש כלל**, וכולן לטובה ובמידות טובות, כגון בתענית (טז, א) ברבי יצחק בר אמי דיהבו ביה רבנן עינייהו דהוא ראוי לירד לפני התיבה. ובסנהדרין (פח, א) ששלחו מארץ ישראל, איהו בן העולם הבא. ענוותן ושלם בך שייך עייל שייך ונפיק וגרים באורייתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשיה. ויהיב רבנן עינייהו ברב עולא בר אבא, שהוא זכה לכל המעלות הללו. ועוד איתא בסנהדרין (א, א) פעם אחת היו מסובין בעליית בית גוריה ביריחו, ונתנה עליהם בת קול מן השמים, יש כאן דאמר שראוי **עיתשה עליהם שכינה כמשה רבינו** אלא שאין דורו זכאי לכך, נתנו חכמים את עיניהם בהלל הזקן.

ובכל מקומות הנ"ל לא נזכר שום עונש, ודוחק לומר שגם שם היה או מיתה או עוני, כי לא נזכר מזה כלל. [ואולי 'לא מצאנו אינה ראייה'. והגם שבהלל מצינו שהיה עני, כדאיתא ביומא (לה, ב), ואם כן יש לומר שמפני מעשה זה שנתנו בו חכמים עיניו היה עני, ונתקיים בו אחר כך 'המקיים את התורה מעוני סופה לקיימה מעושר' (אבות פ"ד מ"ט), שנעשה נשיא, אולם זהו דוחק, דלכאורה נראה שמעשה זה היה אחר שכבר נעשה נשיא ואז נתנו בו חכמים עיניו. עכ"ל הפני מנחם זצ"ל.

מאות מגדולי שיעור והוגי תורת האור החיים הקדושים מעידים: עם הספר 'כל הכתוב לחיים' הכולל אלפי ביאורים מגדולי הדורות על ספר 'אור החיים' הקדוש, מרגישים 'שתיקות ועריבות' בדברי האור החיים הקדוש, ומגלים צפונות ופנימיות בתורת הקדושה. עד בכדי ש'ישתגעו' ומתלהטין אחריה.

להשיג בכל תחית הספרים, או בקו 'המורשת' 0733-743.620

"ציצית" – 'סמל עבדות' – ו"תכלת" במשנתו ומנהגו של רבינו ומנהג רבינו ללכת מעוטף ב"טלית ותפילין" כל היום

וטפחו על פניו והצילו אותו מעבירה, וזה היה על ידי שנזכר ונתעורר שהוא עבד השייך לאדונו, ואינו ברשות עצמו לעשות כרצונו.

בזה מסביר רבינו הקדוש בטוב טעם, מדוע רק בגד שיש בו ג' או ה' כנפות חייב בציצית, ולא בגד שיש בו ג' או ה' כנפות. אלא היות שכל מטרת הציצית שיהיה לנו סימן שאנחנו עבדים להקב"ה שהוא שולט ומולך על ארבעת רוחות העולם. נמצא אם כן שכשעושים ג' או ה' כנפות, בטלה הכוונה הזאת, וזה לא מביא את האדם להתבוננות, והלא עיקר קיום מצות ציצית הוא הכוונה והתבוננות שאנחנו עבדיו של הקב"ה.

וזה גם הענין שנצטוונו להטיל חוטים בצבע **תכלת בציצית**, וכפי שאומרת הגמרא שם "תכלת דומה לים, וים לרקיע, ורקיע לכסא הכבוד", כדי שנגיע להתבוננות בכסא כבודו, והוד מלכותו ושלטונו עלינו, ולא נעשה חס ושולם דברים נגד רצונו יתברך שמו.

עוד אומר רבינו, שהציציות מרמזים על מידת ה**חסד והרחמים**, כי הלבן הוא סוד החסד, והתכלת הוא סוד הרחמים. ולכן לוקחים דוקא מהדג, כי גם ה'דג' מסמל מידת הרחמים, כי הדג תמיד עיניו פקוחות שאין לו גבנים, וזה מסמל על **'עינא פקחא'** של הקדוש ברוך הוא עלינו. וגם ה'ים' **מרמז על מידת הרחמים**, כי התורה נמשלה לים התלמוד, ואין מים אלא תורה, ורחבה מני ים, ובזכות התורה הקדושה תתעורר מידת הרחמים.

ולפי דברי רבינו אלו, מסביר הרה"ק רבי רחמים פאלאג' בספרו 'אבות הראש' (חלק ג עמוד קמב), מדוע אוכלים **דגים בשבת**, כי שבת הוא **זמן שמתבטלים כל הדינים**, וכולו רחמים, ולכן אוכלים בו דגים, לסמל ענין הרחמים הגמורים.

❧ ❧ ❧

היות שכל פעולות רבינו בתורתו ובתפילתו, היו לייחוד הקדוש ברוך הוא עם השכינה הקדושה, וכפי שמעיד **הרב חיד"א** שגם **מנין הפרקים והדפים בלימוד** היה 'בדרך יחודים', לכן התעטף בטליתו כל היום, לעורר הייחוד העליון.

עוד מביא רבינו הקדוש את דברי הגמרא במסכת מנחות (מג, ב), שהציצית הוא סמל ואות שאנחנו עבדים של הקדוש ברוך הוא. והגמרא מביאה משל לכך מכל עבדי מלוכה של בשר ודם, שיש **סימן על גוף העבד** לאיזה מלוכה ושלטון הוא שייך, כמו כן יש עלינו סימן בלבית הציציות, המרמזים לתר"ג מצוות, שאנחנו עבדים של הקדוש ברוך הוא.

בזה מסביר רבינו את המלים "וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת", ולכאורה מה הכוונה במצוה זו, והלא כבר נאמר "וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת" ומה מוסיף במלים אלו. אלא הכוונה לצוות לנו, שעל ידי הציצית נזכור שאנו עבדים להקב"ה, ואין יכולים לעשות כרצוננו, וזהו הכוונה "והיה לכם לציצית" - שתזכרו מטרת מצות ציצית שיביא לכם הכנעה כעבדים.

ורבינו מגדיר את העבדות וביטול הרצון המוחלט להקדוש ברוך הוא, **וזה לשון קדשו:** "כשיבטו בסמן עבדותם, יתנו לב שאינם בני חורין לעשות כחפצם, במאכלם, במלבושם, בדיבורם, ובכל מעשיהם, כעבד שאימת רבו עליו, ולעמוד בשעה שהאדון מצוה לעמוד ולעשות כל מלאכות אשר צוה ה'".

ובזה מבאר רבינו המשך הפסוק "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם" שעל ידי כך **יוכל בקלות לשמור עצמו** מן העריות, כי כשיתעורר לחשוב שהוא עבד להקב"ה ימנע מזה גם כן. וכפי שהגמרא מספרת שם במנחות (מד, א) שהיה אדם שכבר הגיע ממש לשלב המעשה, ובאו הציציות

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לזכרתם ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת. והיה להם לציצית וראיתם אתו וזכרתם את כל מצוות יהוה ועשייתם אתם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם (טו, לח-לט).

דבר בעיתו להביא מהנהגות ותורת רבינו המיוחדים, למצוה קדושה זו.

נהגו רבינו הקדוש ותלמידיו ללכת עם טלית תפילין כל היום, וכפי שמעיד **רבינו במכתבו** על סדרי הלימוד בשיבתו הקדושה בירושלים: "ואופן הלימוד הוא בטלית ותפילין כל היום, ובקדושה וביראת שמים ובענוה ובכל מילי דחסידותא".

וכן בהקדמה לספר ראשון לציון כותבים תלמידי רבינו: "הרב דומה למלאך ה' צבאות מעוטף בטליתו ותפילין בזרועו".

וכך מתאר רבי שלמה חסאן בהקדמת הספר **"קדשי דוד"** את לימודו של רבינו: "דמי לבר אלהין, אינו אלא שרף, כמראה הבזק, פטיש החזק עמוד הימני, יושב בשבת תחכמוני, מוכתר בנימוסו, מעוטף בטליתו, פאר חבוש על ראשו, תפילין דרב חב"ב מבוקר לערב".

ובאור החיים הקדוש בפרשתינו, על הפסוק "והיה לכם לציצית", כותב רבינו **וזה לשון קדשו:** "גם במספר החוטים ד' שהם ח' ירמוז לשמו יתברך שהוא שם בן ארבע, ויחודו בהיכלו הוא בן ח', בסוד השילוב של הוי"ה ואדנות".

כלומר: שארבעת החוטים של הציצית, שהם בעצם נכפלים לשמונה חוטים, מרמזים על שם הוי"ה של הקדוש ברוך הוא, שהוא ד' אותיות, ובבלישתו גורמים הייחוד עם השם אדנות, שזה מרמז על השכינה הקדושה, ושני השמות יחד הם ח' אותיות, נגד ח' חוטים.

אלפים כבר נושעו

בזכות תרומתם למען האור החיים הקדוש
הפצת ספריו הקדושים

קנה לעצמך זכות אצל האור החיים הקדוש

מוקד הישועות: 0733-713-620

מרכז אור החיים
הוצאת ספריו ותפילין והי
התפילות לחגות חורו

בעל חי שניזון מ'אור'! ואנחנו ניזונים מאכילה

"כִּי לַחֲמֵנוּ הֵם". טעם שהוציאו הדבֵר בלשון לָחֵם, יתבאר על פי דברי אנשי אֶמֶת, שחקרו במעשה ה' אֲשֶׁר עָשָׂה בְּהִרְכַּבַת הַבְּעָלִי חַיִּים, שֶׁכָּל חַי אֹכֵל וְשׁוֹתָהּ, שֶׁהִיָּה ה' יָכוֹל עֲשׂוֹת שִׁתְּקִימוֹ בְּעָלֵי חַיִּים בְּלֹא מֶאֱכָל. וְהִנֵּה לִפְנֵיהֶם מִן בְּרִיָּה שְׁשׂוֹאֶפֶת רוּחַ וְהִיא לֵה לְמִזּוֹן. וְאִם כָּכָה הִיא ה' עוֹשֶׂה, הִיוּ יִשְׂרָאֵל נִפְנִים לַעֲסֹק הַתּוֹרָה וְלַמִּצְוֹת, גַּם הִיוּ נִמְנָעִים מִכֹּמֶה מַעֲשִׂים בְּלִתֵּי הַגּוֹנִים אֲשֶׁר יִסְבְּבוּ מִצָּרֵי הַמַּחֲזִיהַ וְהַפְּלִלָה.

וְלִזֶּה הֵייתִי מְתַרָץ מַעֲצָמִי, כִּי רָצָה ה' לְזַכּוֹת יִשְׂרָאֵל בְּתִרְיָג מִצְוֹת, אֲשֶׁר רָבִם תְּלוּיִים בְּמִינֵי הַמֶּאֱכָל וְהַמְשִׁתָּה, תְּרוּמוֹת, מַעֲשִׂוֹת, חֻלָּה, מִצְוֹת שְׂמִיטָה, וְשִׁבְעִירֵיָהּ, וְשִׁבְעִירֵיָהּ, וְכִדּוּמָה.

אֲבָל חֲכָמֵי הָאֶמֶת (שֶׁעַר הַגִּלְגּוּלִים פ"ד) הוֹסִיפוּ בָּזֶה טַעַם לְשִׁבַּח בְּדֶרֶךְ כָּלֵל, כִּי כָל עֲקָרֵי הַנִּבְרָאִים מַעֲלִין בְּקִדְשׁ בְּסוּד הַבְּרוּרִין שֶׁל נִיצוּצֵי הַקִּדְשָׁה, הֵן הֵנָּה הַמִּתְבָּרְרִים בְּאִמְצָעוֹת הַמֶּאֱכָלִים, וּמַעֲתָה נִיצוּצֵי הַקִּדְשָׁה יִקְרְאוּ לָחֵם עִם ה' (יד ט).

רוצה לומר, כי רצה ה' לזכות ישראל בתרי"ג מצוות אשר רובם תלויים במיני המאכל והמשתה - תרומות, מעשרות, חלה, מצוות שמיטה, בזריעה חרישה וקצירה וכדו'. וכמו שגילו חכמי האמת, שעל ידי האכילה בכוונה ובברכה, מתבררים ניצוצי הקדושה אשר במאכלים.

ומה שכתב רבינו לגבי בריה שניזון מהאור, לא פירש איזה מין הוא, ובמדרש **תלפיות** (ענף בעלי חיים) כתב: יש מין אחד מן העופות שאין להם רגליים, והוא המין שנעשה באור, **ומזוג באור, והוא חומר שלו**, ולא ינוח בארץ, ועל כן לא יצטרך רגליים.

והרב **חיד"א** בספרו 'חומת אנך' הביא לדברי רבינו בתוספת ביאור, וזה לשון קדשו: כתב הרב המופלא עיר וקדיש כמוהו"ר חיים בן עטר ז"ל בספר אור החיים, שחקרו חכמי האמת, כי הנה יש עוף ניזון בלי מזון, רק כאוות נפשה שאפה רוח וברוח מתקיים, ומדוע לא עשה ה' ככה לעם סגולתו, רוח אחד להם לזונם ולכלכלם, ואז היה לב ישראל פנוי לעבודתו, **כי רוב חטאת הציבור והיחיד נמשכים מצורך האכילה, ועל פת לחם יפשע גבר**, וכל עמל האדם לפיהו.

ורוח חכמים נוחה, דבחטא אדם הראשון נטמעו ניצוצי הקדושה בדומם וצומח וחי, ועל ידי הזריעה וחרישה וקצירה ולבור החטים, אחר כמה יגיעות וכמה מלאכות עד שיהיה לחם, ועל ידי האכילה, מתבררים ניצוצי הקדושה, שהפסולת נפרד וניצוצי הקדושה נעשים מגוף האדם.

ובזה מפרש הרב את הפסוק במשלי (ו, כב), **"כִּי בָעַד אִשָּׁה זֹנָה עַד כֶּפֶר לָחֵם וְאִשֶּׁת אִישׁ נָפֶשׁ יִקְרָה תְּצוּד"**. בזה הדרך: "בעד אשה זונה", היינו הסטרא אחרא, הוצרכנו להגיע "עד ככר לחם", כיון שהסטרא אחרא עשקה ניצוצי הקדושה, וכדי לבררם צריך לזרוע ולקצור ושאר מלאכות עד שיעשה לחם, "ואשת איש", שהוא הנשמה הקדושה, "נפש יקרה תצוד" - היא תברר כל ניצוצי הקדושה אשר בלחם.

נערך מתוך שיעורי אוה"ח הק' מאת הרה"ח יהודה וייס שליט"א

❧ ❧ ❧

התועלת הטובה שיצאה ממעשה המרגלים

שֶׁלַח לָךְ אֲנָשִׁים וְגו' (יג ב).

רבינו הקדוש מעלה נקודה למחשבה, להתבונן שגם ממעשה הרעה לכאורה של המרגלים שבגללו נתעכבו במדבר ארבעים שנה, יצא להם גם ריוח ודבר טוב מזה. **שםשה רבינו הנהיג אותם עוד ארבעים שנה**, ואילו היו נכנסים לארץ מיד, משה רבינו לא היה נכנס לארץ, כי הגיע זמנו של יהושע למלוך ואין מלכות אחת נוגעת בחבירתה והיה נשאר משה בחוץ לארץ, ולא היו זוכים להנהגתו, ועכשיו בעוון המרגלים נתעכבו במדבר ארבעים שנה, ומשה המשיך להנהיגם עוד ארבעים שנה.

בזה מפרש רבינו הפסוק "שלח לך אנשים", ולכאורה המילה "לך" מיותרת, אלא הכוונה "לך" לטובתך והנאתך, וכמו שפירשו חז"ל מה שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם "לך-לך", שהפירוש הוא לטובתך ולהנאתך, כמו כן מה שנאמר אצל משה **"שלח לך" הכוונה לטובתך ולהנאתך**, שבזכות זה תהיה מלך ומנהיג ישראל עוד ארבעים שנה.

ומוסיף רבינו לציין את הפסוק, וְיֵהִי בִישְׁרוֹן מֶלֶךְ בְּהִתְאַסֵּף רָאשֵׁי עַם יִחִיד שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל" (דברים לג, ה), שמפסוק זה דרשו חז"ל שםשה רבינו היה 'מלך', ומוסיף רבינו לרמז ולפרש, שנמשכה מלכותו עוד ארבעים שנה על ידי "בהתאסף ראשי עם יחיד שבטי ישראל", שנתקבצו יחד לשלוח את המרגלים.

נמצינו למדים: בכל מעשה רע שעושה יהודי, צריך למצוא בו את חלק הטוב, כי אין יהודי שעושה את הרע בשלימות, ותמיד ימצא בו תוצאה טובה ממעשיו.

הפירוש ששמע רבינו מחכמי 'מגורשי ספרד'

וסיבת 'גירוש ספרד' שלא נזחדו בטריפות

"בַּמִּדְבָּר הָזֶה יִפְּלוּ פִּגְרֵיכֶם וְכָל פִּקְדֵיכֶם לְכָל מִסְפָּרְכֶם מִן עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמִקֵּלָה אֲשֶׁר הִלִּיתֶם עָלַי. וּפִגְרֵיכֶם אֲתֵם יִפְּלוּ בַּמִּדְבָּר הָזֶה" (יד, כט; לב).

בפרשתינו נמצאת הפעם היחידה שרבינו מביא פירוש בשם 'חכמי קאשיטליא המגורשים', שביארו את כפל הפסוקים "במדבר הזה יפלו פגריכם", ושוב נאמר "ופגריכם אתם יפלו במדבר". שהפסוק השני מרמז על משה ואהרן בעצמם שהם יפלו במדבר ולא יכנסו לארץ ישראל, ולכן נאמר "ופגריכם אתם", שזה מתייחס למשה ואהרן.

ורבינו הקדוש שואל על פירוש זה, האיך יתכן לומר על גופם הטהור והזך של משה ואהרן לשון 'פגר' ולשון 'נפילה'. וכותב רבינו **וזה לשון קדשו:** וזה דרך רמז, כי ודאי שלא יאמר פגר על משה ואהרן שגופן זך כמלאכים, גם לא יאמר לשון נפילה על ב' מאורי עולם. כלומר: שאכן אין זו כוונת הפסוק כפשוטו, אלא הוא מרומז בפסוק על ידי היתור של המילה 'אתם'.

אגב, יציין דבר נורא שכתב רבינו בספרו **'פרי תואר'** (סימן לט ס"ק לב) בשם הגאון רבי חיים גאגין, שתלה סיבת גירוש ספרד על שהקלו בהלכות טריפות. וזה לשון קדשו של רבינו: 'אשא עיני ואראה והנה א-להים עולים מן הארץ', ארשת שפתיו ברור מללו, הוא הרב הגדול ים החכמה ומעין הקדושה ומקור היראה, את ה' הוא מכבד, הוא המופלא בדורו, כמוהו"ר חיים גאגין זלה"ה, שחיבר קונטרסים אחד וקרא לו 'עץ חיים' ובו כתב המחלוקת הגדולה שעברה לו עם הרבנים שהיו בדורו [-בענין נפיתת הריאה].

ופתח דבריו האיר והודיע כי הוא מקהל **המגורשים מקאשטיליא**, ושם בעיר ההוא נהגו איסור בדבר להכשיר בנפיתת, אלא דמקורב פרצו גדר, קצת מקומות לא כולם. וקרא תגר, ואמר: "ראה מה עלתה בידם, עשה ה' טרף אדם, אכלו אותם אויביהם אשר לחרב וכו', ושנת רנ"ב לאלף השישי נתפזרו בכל ד' רוחות העולם".

זכותו יגן עלינו זכרוננו צדיק לברכה